

Jak se píše o inkluzi?

Společné vzdělávání pohledem korpusové lingvistiky

Václav Velčovský

Abstrakt

Článek prostřednictvím korpusové analýzy popisuje aktuální podobu publicistických textů tematizujících inkluzi, resp. společné/inkluzivní vzdělávání. Podchycení novinářských strategií je klíčové pro pochopení dopadu, který mohou mít publicisté na celospolečenské ne/přijetí tohoto konceptu. Článek se zaměří především na diachronní frekvenci a vybrané kolokace. Vedlejším cílem je rovněž představení metod korpusové lingvistiky pro pedagogický výzkum.

Klíčová slova: inkluze, společné vzdělávání, inkluzivní vzdělávání, korpusová lingvistika, publicistika.

How is it Written about Inclusion? Joint Education from the Corpus Linguistics View

Abstract

This paper describes the current form of journalistic texts on inclusion through the corpus analysis. Delineation of journalistic strategies is crucial for understanding the impact that journalists may have on society's non/acceptance of this concept. Article

focuses primarily on diachronic frequencies and selected collocations. A secondary aim is to introduce methods of corpus linguistics for pedagogical research.

Key words: Inclusion, Joint Education, Inclusive Education, Corpus Linguistics, Journalism.

DOI: 10.5507/epd.2020.019

Úvod

Téma společného vzdělávání se stalo po roce 2015 celospolečenským fenoménem. Zásadní podíl na jeho verbalizaci měla aktuální publicistika. Jak bylo toto vysoce odborné a náročné téma uchopeno českými novináři? Jakou roli hráli právě novináři při přijetí či nepřijetí tohoto konceptu majoritní společností? Na tyto otázky se pokusím rámcově odpovědět prostřednictvím korpusové analýzy na publicistických textech zařazených do Českého národního korpusu. Budu používat korpus SYN v8¹ – ten jsem zvolil kvůli jeho největšímu časovému i kvantitativnímu rozsahu a zaměření právě na publicistické texty. Zároveň budu především v poznámkách pod čarou vysvětlovat některé pojmy korpusové lingvistiky, aby byl článek přístupný široké odborné veřejnosti, která běžně tyto metody nepoužívá.

Společné vzdělávání dětí a žáků v rámci hlavního vzdělávacího proudu je jednou z priorit české vzdělávací politiky. Novela zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školského zákona), garantuje s účinností od 1. září 2016 právo dětí na tzv. podpůrná opatření. Tato opatření (definovaná vyhláškou č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných) mají pomoci překonávat se zaměřením na typ, míru a hloubku znevýhodnění jejich specifika – ať už se jedná o děti a žáky ze sociálně znevýhodněného a kulturně odlišného prostředí, děti a žáky zdravotně postižené a znevýhodněné, anebo nadané či mimořádně nadané. Tento koncept má implikace nejen právní a lidskoprávní (srov. především soudní spor Česká republika versus D. H.), ale také etické, sociální, pragmatické a v neposlední řadě rovněž ekonomické (srov. např. Tannenbergerová, 2016, s. 13–33).

¹ SYN v8 obsahuje všechny synchronní psané korpusy řady SYN, tj. do roku 2018. Obsahuje 4,5 miliard tokenů (token je nejmenší jednotka textu, většinou se jedná o grafické slovo). Tento korpus není reprezentativní, neboť v něm dominuje publicistika z let 1998 až 2018, což plně koresponduje s cíli tohoto článku. Složení publicistické části korpusu SYN v8 pokrývá produkci hlavních celostátních deníků (*Mladá fronta DNES*, *Lidové noviny*, *Právo*, *Hospodářské noviny*, *Blesk*, *Sport*), regionálních deníků (především *Deník Bohemia a Moravia*) a dalších časopisů (*Reflex*, *Respekt*, *Týden*) za období 1998–2018. Celkový počet publicistických titulů se blíží 200 (URL: <https://wiki.korpus.cz/doku.php/cnk:syn:verze8> [2020-04-03]).

Postoje široké veřejnosti hrají při této paradigmatické proměně přístupu ke vzdělávání klíčovou roli. Novináři se na jejich reflexi, a/nebo ovlivňování podílejí zásadně, byť s největším rizikem přílišného zjednodušení, schematismu nebo dokonce desinterpretace či manipulace. Toto riziko je, jak se zdá, v případě zavádění společného vzdělávání v České republice kritické.²

Různé aspekty společného vzdělávání byly doposud zkoumány především z pohledu pedagogického a psychologického (např. Květoňová, Strnadová, Hájková 2012, Slepíčková, Pančocha 2013, Zámečníková, Vítková 2015, Tannenbergerová 2016, Kajela, Zezulková 2016 ad.), méně už s využitím sociologických metod (Potměšil 2015, Vrabel 2015, Pančocha, Slepíčková 2016, Šmelová 2017) či s analýzou diskursu (několik baka-lářských prací různé kvality). Metody korpusové lingvistiky doposud využity nebyly.³

Korpusová lingvistika nabízí unikátní přístupy pro pochopení, jak téma společného vzdělávání rezonovalo českou publicistikou, a proto (jejím prostřednictvím) také veřejností. Dále se zaměřím na zásadní oblasti, které mohou přinést nové interpretační impulzy: (1) na vývoj frekvence výskytu pojmů *inkluze*, *inkluzivní vzdělávání* a *společné vzdělávání* v publicistických textech od roku 2000 do roku 2018,⁴ (2) na poměrně širokou kolokaci pojmu *inkluze* a na spojení *inkluze je*, resp. spojení lemmat⁵ *inkluze* a *být*. Důvodem, proč jsem v druhé části zvolil analýzu výhradě pojmu *inkluze*, je jeho dominantní výskyt v publicistických textech oproti spíše marginálnímu výskytu spojení *inkluzivní vzdělávání* a *společné vzdělávání*, jak budu demonstrovat dále.

1 Frekvence

Z diachronní perspektivy je zcela zřejmé, že objem publicistech textů, v nichž se vyskytuje lemma *inkluze* se řádově zvýšil v roce 2015. Právě v tento rok byla totiž přijata legislativní opatření (s účinností od roku následujícího), o nichž se začalo mohutně diskutovat. Na legislativní návrhy, ale také na dílčí debaty a veřejně prezentované názory reagovala široká veřejnost – odborná i laická, a proto také novinářská.

² Srov. téměř každodenní útoky na principy společného vzdělávání v deníku *Blesk* (2015, 2016) se samostatnou rubrikou s názvem *Škodlivá inkluze* nebo „publicistické“ pořady Jaromíra Soukupa na jeho televizní stanici TV Barrandov. V této době jsem působil na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy a jsem na základě interních a nepřímých indicií přesvědčen, že se tak dělo na základě politického zadání, jakkoliv přímý důkaz k tomuto tvrzení chybí.

³ Nejsou mi známy ani podobné výzkumy v zahraničí.

⁴ Data za rok 2019 ještě nejsou v Českém národním korpusu dostupná.

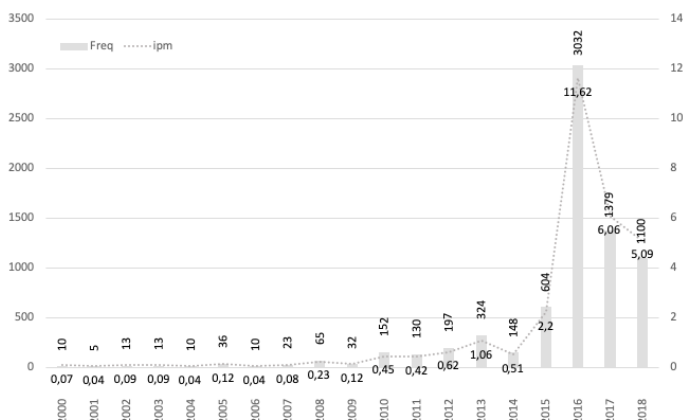
⁵ Lemma je reprezentativní slovníková podoba hesla. Při automatickém zpracování jazyka je v procesu lemmatizace tato podoba přidělována každé formě v korpusu. Lemma vzniká abstrakcí morfologických vlastností slovního tvaru (URL: <https://wiki.korpus.cz/doku.php/pojmy:lemma> [2020-04-10]).

Až do roku 2014 se pohybovala přepočtená relativní frekvence (ipm)⁶ u lemmatu *inkluze* až na výjimky pod 0,5 – byla tedy marginální. V roce 2015 vzrostla ipm na 2,2, přičemž v roce 2016 dosáhla absolutního vrcholu hodnotou 11,62. V následujících letech klesla na zhruba polovinu – v roce 2017 na 6,06 a v roce 2018 na 5,09. Tento údaj znamená, že hypotetický publicistický text o jednom milionu slov, který vznikl v roce 2016, obsahoval více než 11krát lemma *inkluze*. Pro srovnání je možno uvést, že podobnou ipm mělo lemma *rychloubruslařka* (srov. úspěchy Martiny Sáblikové v letech 2015 a 2016).

Tento nárůst jasně ukazuje, jak bezprecedentní a extrémní byla společnému vzdělávání věnována pozornost (stranou nechávám hodnocení této pozornosti, její odbornost, popř. validitu informací apod.).

Graf 1

IpM (instances per million) a četnost (Freq) lemmatu inkluze v SYN v8 v jednotlivých letech

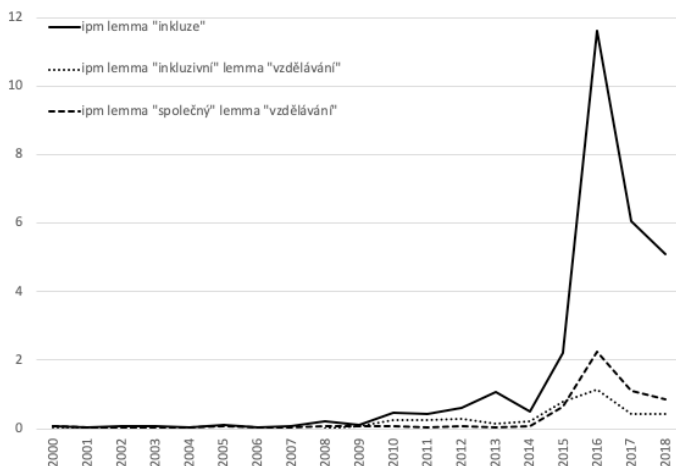
Příznačné je, že zatímco ipm lemmatu *inkluze* zaznamenala v roce 2015 čtyřnásobný a v roce 2016 dvacetinásobný nárůst oproti situaci před rokem 2015, u lemmat *inkluzivní vzdělávání* nebo *společné vzdělávání* takovýto masivní nárůst ipm v absolutní hodnotě nenastal, nicméně v relativních hodnotách ano. IpM spojení lemmat *inkluzivní a vzdělávání* byla v roce 2016 oproti roku 2014 zvýšena pětínásobně, v případě lemmat *společný a vzdělávání* dokonce třicetinásobně. V roce 2016 v absolutních hodnotách však zůstala ipm řádově nižší než v případě lemmatu *inkluze* (ipm 11,62 u *inkluze*, 1,15 u *inkluzivní a vzdělávání*, 2,23 u *společný a vzdělávání*).

⁶ IpM (angl. instances per million) je jednotka relativní frekvence a vyjadřuje průměrný počet výskytů slova v hypotetickém textu o délce jednoho milionu slov (URL: <http://wiki.korpus.cz/doku.php/pojmy:ipm> [2020-04-10]).

Při interpretaci těchto velkých rozdílů je nutné zohlednit povahu publicistických textů. Při jejich produkci hraje klíčovou roli ekonomická stránka – tedy preference úsporných pojmenování – jednoslovných označení, zkratk či zkratkových slov, slangu apod. Z tohoto důvodu je ipm u obou dvouslovných označení do roku 2015 zcela marginální. Teprve později začala být používána čteněji. Lze předpokládat, že se tak děje hlavně ze stylistických (alternativních) důvodů.

Graf 2

ipm (instances per million) lemmat inkluze, inkluze a vzdělávání, společný a vzdělávání v SYN v8 v jednotlivých letech

Ze sémantického pohledu je zajímavý rozdíl mezi spojeními lemmat *společný a vzdělávání* a *inkluzivní a vzdělávání*. V případě druhého jmenovaného ani v roce 2016 nepřesáhla jeho ipm 1,15. Ovšem v předešlých letech byla v absolutní hodnotě vyšší než u spojení lemmat *společný a vzdělávání*. Lze se domnívat, že se tak děje především kvůli terminologické povaze tohoto spojení a dále proto, že v roce 2010 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vydalo *Národní akční plán inkluzivního vzdělávání*, jehož prostřednictvím se téma začalo více verbalizovat. *Společné vzdělávání* se před rokem 2014 v SYN v8 prakticky nevyskytuje. Jeho ipm začala stoupat až v roce 2015. Jeho četnost je však v posledních pěti letech vyšší, než je tomu u *inkluzivního vzdělávání*.

Jedním z důvodů této změny byla neoficiální reakce Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy na extrémně negativní publicistické zpracovávání *inkluze*. Bylo proto interně doporučeno používat spíše neutrální pojem *společné vzdělávání* jako synonymní

alternaci k pojmu *inkluze*.⁷ Z ipm lze usuzovat, že tato komunikační, resp. formulační strategie vůči dvojslovnému pojmenování *inkluzivní vzdělávání* byla úspěšná, ovšem neměla šanci zvrátit v publicistických textech dominantní ekonomickou konkurenci jednoslovného označení *inkluze*.

Vzhledem k zásadnímu výskytu lemmatu *inkluze* bude další část tohoto článku provedena primárně na jeho příkladu. Lemma *inkluze* se totiž v SYN v8 vyskytuje celkem 7.363krát, což je pro analýzu konotace dostatečné, zatímco lemmata *inkluzivní* a *vzdělávání* 1.107krát a lemmata *společný* a *vzdělávání* 1.412krát. Bude k nim jako k částečně synonymním výrazům přihlédnuto, kde to bude z kontrastivního pohledu vhodné.

2 Kolokace

Kolokací se v korpusové lingvistice rozumí ustálené syntagmatické spojení dvou nebo více slovních tvarů v blízkém kontextu. Ustálenost kolokací je měřitelná celkovou četností spojení v korpusu (čím vyšší, tím ustálenější). Ovlivňuje ji také míra kompatibility jejích členů s ostatními jednotkami (čím nižší, tím ustálenější).⁸ Pro následující analýzu budu používat asociční (kolokační) míru logDice. Důvodem je její závislost pouze na četnosti slov (x a y) a na četnosti bigramu (xy). Díky tomu do výpočtu nevstupuje velikost korpusu. LogDice nabývá hodnot od mínus nekonečna do $+14$.

Kontext *inkluze* v rozsahu -5 , $+5$ tvoří s logDice nad 6 lemmata *začleňování* (logDice 7,884), *Valachová* (7,457) a *diverzita* (6,868). Mezi nejčastějšími je také *Plaga* (5,770) nebo *Štech* (5,384), tedy ministři školství, kteří po Valachové pokračovali v implementaci či úpravách společného vzdělávání. Jediné potenciálně sémanticky negativní kolokované lemma mezi dvaceti nejčastějšími je *plošný* (5,306).

Ve stejném rozsahu můžeme zkoumat také konkurenční spojení, tedy *společné vzdělávání* a *inkluzivní vzdělávání*. Z výsledků vyplývá, že *společné vzdělávání* je daleko více kontextově spojeno se slovy z jejich stejného sémantického pole. Rozdíl tvoří to, že *společné vzdělávání* se vyskytuje daleko více v kolokaci s technicistními či administrativními pojmy – např. lemmata *zavádění*, *kariérní*, *náběh*, *nabíhat*, *MŠMT*, *školský* ad. Tato skutečnost potvrzuje, že primárním zdrojem takovýchto vyjádření byla státní správa. Překvapivá je jednoznačně prokázaná politizace tématu inkluze, neboť se na čelních místech vyskytují jména tří ministrů školství. Oproti tomu *inkluzivní vzdělávání* kolokuje nejčastěji ČOSIV, Českou odbornou společnost pro inkluzivní vzdělávání a její představitelé – např. lemmata *Laurenčíková*, *Felcmanová*, *zastánkyně*, *expertka*, *systémový* ad. To potvrzuje na základě textologického hlediska roli, kterou ČOSIV hrál

⁷ Za ministryně Valachové jsem působil na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy a účastnil jsem se také tiskových porad, kde se o pojmoslovné oblasti a o jejich emocionálních dopadech v roce 2015 a 2016 mohutně diskutovalo.

⁸ URL: <http://wiki.korpus.cz/doku.php/pojmy:kolokace> [2020-04-10].

v politice inkluze jako její nejsilnější mediální obhájce. Spojení *inkluzivní vzdělávání* je spojeno primárně s názvem organizace, a proto je pro další korpusovou práci velmi těžko využitelné vzhledem ke složitosti takto zadávaného dotazu v CQL⁹ a odstranění případných duplicit. Jedinou možností by bylo ruční třídění, což v daném objemu dat není jednoduše proveditelné.

Pro pochopení emocionálního zabarvení kontextu pojmu *inkluze* je přínosné se při kolokaci zaměřit na adjektiva bezprostředně předcházející (tedy „jaká je inkluze“). Na prvních místech se nacházejí lemmata *sociální* (Freq 277), *takzvaný* (85), tzv. (84) či *romský* (79). Ukazuje to zkreslené zpracování tématu společného vzdělávání v publicistických textech jako opatření zaměřeného výhradně na etnické znevýhodnění a zároveň obavu majoritní společnosti o začleňování „odlišných“ dětí, jejichž příčinou může být implicitní rasismus. Adjektivum *takzvaný* je použito ve většině případů jako oslabení či popření (sémanticky negativní kontext), nikoliv jako terminologické uvedení.¹⁰ Z potenciálně (kontextově) sémanticky negativních kolokátů se vyskytují lemmata *plošný*, *povinný*, *škodlivý* či *bezbřehý*. Jejich četnost je však většinou okolo 10, což lze označit za spíše marginální výskyt.

Obdobně je možné analyzovat lemma *inkluze* jako subjekt s predikátem *je*, resp. s lemmatem *být* (tedy „co je inkluze“) v kontextu 0, +1. Ve spojení lemmatu *inkluze* a tvaru slova *je* se nejčastěji vyskytují lemmata *nesmysl* (logDice 0,772), *neštěstí* (0,552) a *prospěšný* (0,434). Pokud se zaměříme nikoliv na tvar slova *je*, ale na lemma *být*, pak bude následovat adverbium *optimálně* (logDice 3,044), které však není predikátem,¹¹ a dále *nesmysl* (1,253), *prospěšný* (0,693) a *neštěstí* (0,518). Kolokační míra je ve všech případech velmi nízká – nelze tedy jednoznačně tvrdit, že jsou kolokace výhradně negativní. V případě námi zvolené konstrukce dotazu CQL se jedná pouze o jednotky případů.

Pokud rozšíříme kontext na 0, +3 kvůli podchycení konstrukcí, kdy je mezi predikát a subjekt nebo do vícečlenného predikátu vložen ještě další větný člen, dostaneme kolokáty podobné: *optimálně* s negativním predikátem (logDice 3,044), *strašák* (2,048) nebo *nesmysl* (1,446). Také v tomto případě je však kolokační míra poměrně nízká.¹²

⁹ Corpus query language (CQL) je dotazovací jazyk užívaný Českým národním korpusem.

¹⁰ Jedná se o texty typu *Tak je dáme všechny dohromady v rámci takzvané inkluze a budeme čekat, že z nich budou géniové.*

¹¹ Ve všech případech za sebou jdoucích lemmat *inkluze*, *být*, *optimálně* se jedná o negativní kontext – *inkluze není optimálně nastavena / připravena* apod.

¹² Kolokace, resp. kontext sledovaných pojmů by bylo možné vztáhnout také na jiné pojmy ze stejného sémantického pole (např. *integrace* nebo *podpůrné opatření*). Nicméně ve sledovaných publicistických textech je takovýto výskyt marginální a neprůkazný pro další závěry.

Závěr

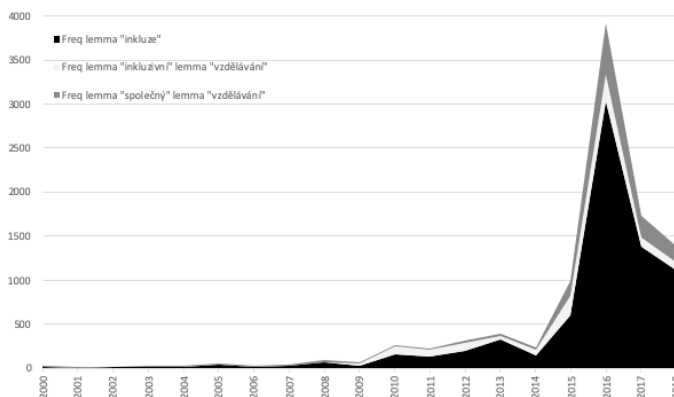
Z korpusové analýzy pojmů *inkluze*, *inkluzivní vzdělávání* a *společné vzdělávání* se jasně potvrdilo, že se především v roce 2016 a v letech následujících stalo toto téma v publicistice masově verbalizovaným. Ze součtu četností (Freq) všech tří výrazů vyplývá, že zatímco do roku 2010 se jednalo o desítky výskytů ročně, od roku 2010 se jednalo o nižší jednotky stovek, přičemž v roce 2015 už o 988 případů a v letech následujících dokonce o 3.915, resp. 1.729 a 1.376 výskytů. Nárůst jasně souvisí s politickými a legislativními kroky. V roce 2010 byl přijat *Národní akční plán inkluzivního vzdělávání*, o pět let později tzv. inkluzivní novela školského zákona a v roce 2016 započala implementace společného vzdělávání do edukační praxe za podpory vyhlášky č. 27/2016 Sb. Tyto kroky se zřetelně odrážejí v četnosti zastoupení v publicistických textech.

Zůstává poměrně zásadní otázkou, zda tato četnost skutečně odpovídá závažnosti daného tématu, či zda byla umocněna (nebo dokonce zneužita) uměle – v souvislosti s politickými spory. Tomu by totiž odpovídala skutečnost, že zatímco mezi roky 2015 a 2016 vzrostla četnost více než čtyřikrát, mezi lety 2016 a 2017 opět poklesla na polovinu. Lze se tedy domnívat, že pokud by tak mohutný nárůst četnosti nebyl motivován politicky, nebyl by v roce 2017 následován tak velkým poklesem.

Ani samotné změny ve vzdělávání z pohledu věcnosti a odbornosti neodpovídají mediální pozornosti. Hlavním dopadem proběhlých změn bylo přiznání podpůrných opatření takovým dětem, které se v absolutní většině ve školách hlavního vzdělávacího proudu už nacházely (Štech 2019). Nešlo o rušení speciálních škol, jak bylo často vulgarizovaně uváděno, ani o zglajchšaltování edukačního procesu.

Graf 3

Četnost (Freq) lemmat *inkluze*, *inkluze a vzdělávání*, *společný a vzdělávání* v SYN v8 v jednotlivých letech

Tvrzení o politické motivaci nárůstu četnosti podporuje kolokace jmen tří ministrů školství (*Valachová, Štech, Plaga*), jejichž asociační míra (logDice) přesahuje 7, resp. 5. Ve velmi široce pojatém kontextu -5, +5 nelze určit míru sémanticky pozitivně či negativně motivovaných lemmat. Jediné kontextově sémanticky negativní je *plošný* (logDice 5,306). Analýza konotací bezprostředně předcházejících adjektiv či spojení s lemmatem *být* sice ukázala lemmata s negativním významem, ale ve velmi malé, až marginální četnosti. Pro pochopení komunikačních strategií publicistů by bylo nutné použít analýzu diskursu, nikoliv metody korpusové lingvistiky.

Dále se prokázalo, že pojem *společné vzdělávání* je spojován v daleko větší míře s administrativní oblastí. Z toho lze vyvodit, že tento pojem, který se před rokem 2015 téměř nevyskytoval, je používán především autory publicistických textů původně ze státní správy, kteří se pokoušeli negativně vnímanou *inkluzi* alternovat. Z četnosti však vyplývá, že se to především kvůli ekonomickým principům publicistických textů nepodařilo. Na druhou stranu je faktem, že četnost *společného vzdělávání* je od roku 2015 větší než *inkluzivního vzdělávání*. To je totiž omezeno především na název organizace ČOSIV, který další kolokační zkoumání značně znesnadňuje.

Cílem tohoto textu nebylo detailně popsat diskurs psaní o inkluzi, ale zaměřit se na frekvence z diachronního pohledu a na kolokace, resp. kontexty, které by mohly odhalit specifické publicistické strategie. Ty se prokázaly pouze částečně, nicméně potvrdily politizaci tématu společného vzdělávání – nejen v oblasti věcné a odborné, ale také publicistické. Role novinářů při ovlivňování většinového mínění společnosti je zřejmá.

Použité prameny

Křen, M., Cvrček, V., Čapka, T., Čermáková, A., Hnátková, M., Chlumská, L., Jelínek, T., Kovářiková, D., Petkevič, V., Procházka, P., Skoumalová, H., Škrabal, M., Truneček, P., Vondříčka, P., Zasina, A. (2019): *Korpus SYN, verze 8 z 12*. 12. 2019. Praha: Ústav Českého národního korpusu FF UK, URL: <https://www.korpus.cz> [2020-04-10].

Použitá literatura

- Kajela, M., Zezulková, E. (2016): *Školská inkluze versus exkluze. Vybrané kontexty vzdělávání sociálně vyloučených dětí a žáků s potřebou podpůrných opatření*. Ostrava: Ostravská univerzita.
- Květoňová, L., Strnadová, I., Hájková, V. (2012): *Cesty k inkluzi*. Praha: Karolinum.
- Pančocha, K., Slepíčková, L. (2016): Česká veřejnost a inkluzivní vzdělávání: postoje a jejich souvislosti optikou kvantitativního výzkumného šetření. In: *Inkluze ve škole a společnosti jako interdisciplinární téma*. Brno: Masarykova univerzita, s. 25–42.
- Potměšil, M. (2015): Pocity, postoje a obavy pedagogických pracovníků ve vztahu k inkluzivnímu vzdělávání. In: *Inkluzivní vzdělávání v primární škole*. Brno: Masarykova univerzita, s. 25–37.
- Slepíčková, L., Pančocha, K. (2013): *Aktéři školní inkluze*. Brno: Masarykova univerzita.

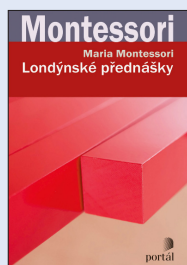
- Šmelová, E. (2017): *Společenské aspekty inkluze*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Štech, S. (2019): *Analýza společného vzdělávání v zrcadle dat*. URL: <http://stanislavstech.cz/?p=204> [2020-04-10].
- Tannenbergerová, M. (2016): *Průvodce školní inkluzí aneb Jak vypadá kvalitní základní škola současnosti?* Praha: Wolters Kluwers.
- Vomáčková, H. (2015): *Výzkumný pohled na inkluzi a její determinanty*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem.
- Vrubel, M. (2015): *Facilitátory a bariéry školní a sociální inkluze osob se zdravotním postižením*. Brno: Masarykova univerzita.
- Zámečnicková, D., Vítková, M. (2015): *Současné trendy v inkluzivním vzdělávání se zaměřením na žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v ČR a v zahraničí – teorie, výzkum, praxe*. Brno: Masarykova univerzita.

Kontakt:

PhDr. Václav Velčovský, Ph.D.
Ústav bohemistických studií
Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
náměstí Jana Palacha 1/2, 116 38 Praha 1
e-mail: vaclav.velcovsky@seznam.cz

Václav Velčovský vystudoval český jazyk a literaturu a dějepis na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy, doktorát z pedagogiky získal tamtéž. Ve své vědecké činnosti se věnuje česko-(sudeto)německým vztahům, protektorátu Čechy a Morava a jazykové politice. Publikoval dvě monografie (*Nesoužití a Čeština pod hákovým křížem*), edici textů *Jazyk jako fetiš* a připravil k vydání paměti Josefa Klimenta. Působí na Ústavu bohemistických studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Kromě toho dlouhodobě zastává různé pozice ve státní správě, aktuálně na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy.

Montessori, Maria. *Londýnské přednášky*. Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1539-4.

Londýnské přednášky přednesla Maria Montessori v roce 1946 na výcvikovém kurzu pro učitele. V každé z nich čtenář cítí, že Maria Montessori procestovala svět a měla dostatek příležitostí pozorovat děti a jejich vývoj. Přednášky jsou prochnuty její moudrostí a netýkají se pouze dětství, ale celého vývoje člověka. Londýnské přednášky Marie Montessori se staly základem pro výcvikové kurzy Mezinárodní asociace Montessori.